

מקום טוב באמצע

כל חלומותיה של נעמי

התגשמו בטוקיו

לא ייאמן כי יסופר. אני עדיין משפשפת את אוני וחושבת: הייתכן שבאישם כל כך רחוק כמו טוקיו, תוכה דווקא ישראל הקטנה בפרס הראשון, ממש?

וספקנות זו אינה השפעה של רוח-הדור, חלילה וחס, כי אם תוצאה של הנסיון המריר שהיה לישראל בפסטיבל-זמר בין לאומיים בשנים האחרונות. אין זה סוד כי כל פסטיבל כזה הוא עסק מיסחרי, כשהשופטים בו מתחשבים מאד באינטרסים פרטיים, וקצת פחות בנימוקים מוסיקליים נאורים. ומאחר ולישראל יש השפעה קטנה מאד בשוק הפיזמונים הבינלאומי, סימו מרבית הפיזמונים שנשלחו מכאן באיושרה מקום באמצע, לא בין המצטיינים ולא בין המפגרים בתחרות. אלא שלכל כלל יש יוצא מן הכלל, והפעם זה טוקיו. שם אירגנה חברת יא-מאהא הענקית, יצרנית כלי-המוסיקה הגדו לה ביפאן, פסטיבל זמר, והזמינה גם נציגות ישראלית.

קריבושי

וראה זה פלא: אולי משום שיפאן מרו-קת, ואולי משום שזה לה הפסטיבל הי ראשון, והפוליטיקה עדיין לא הצטיירה בגושים נציגיים בין חברה-שופטים, אבל עובדה היא: דויד קריבושי, והצמד הדווה ודוד, שנסעו בעיקר משום ש"למה לא לנסוע ליפאן כשיש הזדמנות?" וזו במקום הראשון. וכדי להמחיש להם את הדבר, גם שמו בדיחה הפיאנים, מכניסי-האורחים המפורסמים ביותר בעולם: שלושת אלפים דולר.

הייצור המוסיקלי שעשה נפלאות הוא הפזמון "אני חולם על נעמי", שצעד עוד בארץ בראש מיצעדי הפיזמונים. אלא שהאמת

חרדה ודוד: שיר פרסומת

היא שהיה במקור שיר-פרסומת למוצרים של חברת עלית, שהופק על-ידי חברי אפרסמון בתזמורתו של קריבושי. המלחין השתתף כבר בעבר בפסטיבל-זמר ביחן, עם הזמרת אלכסנדרה, שהשמיעה שם את נושא הסרט איריס. אז, חוץ מכבוד, לא הושג הרבה. בינתיים הספיק המלחין להשתלם בארצות-הברית בתיזמור ובעיבוד, ובשובו לארץ כבר המתינו לקוחותיו בתור, ביניהם חרדה ודוד, שהיו גם כן קצת עולים חדשים מארה"ב. לאחר התחלה כה מוצלחת, אפשר לצפות למשולש — אולי לא נצחי אבל מאושר בהחלט. ומי יודע, אולי יעמיד ישימשו נושאי פרסומת של מקררים, מזגנים ומשאיות קלים כנושאי השראה לנוסעי-פסטיבלים.

סבל — זה לא תיאטרון

יהודי הדממה הוא אמצעי נוסף ברצונו הבווער של העיתונאי אלי ויזל, להזעיק עולם ומלואו, להרעיש לקומם ולהעיר, נגד רדיפות היהודים מכרית-המועצות. ובתור שכזה, המחזה צריך להיות חובה לכל איש בעל הכרה מוסרית. על אחת כמה וכמה, במדינת ישראל, שפליטי שואות שונות מסתופפים בה. סיפורה של קהילה יהודית גוססת תחת "צחי המפלגה", כאשר הדת יורדת למחתרת והפיות נסתמים כדי להבטיח את הקיום הפיסי, סיפור זה צריך וחייב להגיע לכל אוזן אנושית.

אבל, כמו שאומר אחד מגיבוריו של ויזל: "סבל זה לא תירוץ", והעובדה שהמחזה נוגע בפצע פתוח אינה הופכת אותו עדיין

אמנות

תיאטרון

היפאני המטיל אימה

קטאקי הוא מחזה קאמרי לשני שחקנים ולמאה ואחד קוריוזים, שכמעט מאה מתוכם נולדו בעיקבות הצימוק המיוחד המקשט את ההעלאת הישראלית של תיאטרון גודיק: דייל אישמוטו, שחקן יפאני מקורי שהגיע מהוליווד כדי למלא את תפקיד החייל הי יפאני, מול אילי גורליצקי — החייל האמרי קאי. שניהם מוצאים את עצמם, בעל כורחם, זה מול זה, על אי בודד, במלחמת-העולם. (מכאן גם שם המחזה "קטאקי" שפירושו, אויב.)

גורליצקי: "דייל הגיע מגמל-התעופה ישר לבימת-החזרות. הוא לא היה צריך להתכונן, כי מילא את התפקיד בעבר כבר יותר מ-800 פעם. גם אני הייתי מוכן להיכנס ישר להצגה, לאחר שבמשך כמה ימים שיחקתי את תפקידי מול יוסף כרמון, הבמאי, שקישקש קישקושים, במקום יפאנית. ניגשנו ישר לעניין: באחד הרגעים הי ראשונים של ההצגה, כשאני מנסה להתנפל על היפאני מאחורי, מתפתחות בינינו מתי לומות. הוא שולף סכין ומונק עלי בזעקת מלחמה. ותאמינו לי, עם העיניים המלוכסנות שלו, עם מיבנה-הפנים המיוחד והחגורה השחורה שלו בקראטה, הייתי בטוח שהוא הולך להרוג אותי באמת, וזה לא היה נעים..."

דייל: "כן, זה נכון שאני טיפוס מטיל אימים. יש לי פרצוף שכוה, ולכן תמיד הדביקו לי תפקידי נבלים, בעלי חזות זהה ומפחידה. אבל למרות שהופעתי בתפקיד זה מאות פעמים, יש כאן משהו חדש גם בשבילי: זו הפעם הראשונה שבאמת אינני מבין את שפתו של הפארטנר שלי. הרי תמיד שיחקתי באמריקה, והבנתי את השפה האנגלית של היריב. הפעם זה כמו, על באמת..."

דן אלמגור: "הסיבה העיקרית שנת-פסנו דווקא למחזה זה היא שהוא אקטואלי גם לגבי ישראל ויריבי, ובעצם לכל שני בני-אדם שהצאם, שהוא יצור מלאכותי ולא טבעי, כפה עליהם להיות אויבים זה לזה. עוד כשהייתי בלוס-אנג'לס, לפני שלוש שנים, חלמתי לעבד את המחזה ולהציגו בארץ."

המחבר, שמעון וינסלברג, יהודי דתי, שדורך אגב, עומד לעלות בקרוב לארץ ולהשתקע בה, הפקיד בידי שלושה ממחזותיו לתרגום. וזהו הראשון שבהם שתירגמתי. אבל ההצגה עצמה נדחתה מסיבות שונות,

אישימוטו (יפאן) יש לי פרצוף כזה..."

ואילמלא עקשנותו של יוסף כרמון, שהתאהב גם הוא במחזה, מי יודע אם התרגום הזה לא היה נשאר במגירה."

כרמון: אני משתדל לביים את קטאקי כך שיהיה ברור לכל מי שיראה אותו, כי שני האנשים הנפגשים כאויבים על אי בודד, היו יכולים לחיות יחד אלף שנים בשלוה ובנחת, לולא באה המלחמה. ובארץ כדאי לחשוב על מסקה זו פעמיים..."

דן אלמגור: "אה-פרופו מסקנות, צבא ואקטואליות: המחזה היה במקור סיפור קצר, כנסים למחזה טלחיוזי. כשהתחילה מל-המת ויאטנאם, כתב וינסלברג גירסה מחזר

למחזה של ממש. אם כבר, זה מזכיר יותר רפורטז'ה מומחזת שדמויותיה מדקלמות כמו במסכת, ושופכות דמעות כה רבות עד שהצופה מרגיש עצמו משוחרר מן הצורך להוסיף עליהן.

כאשר במערכה השניה של המחזה נערכת חקירה, שמטרתה לברר מדוע העו רב הקהילה לפצות פיו קצת יותר מן המותר בדרשת יום-הכיפורים שלו, קל מאד להיזכר בכל החקירות שמאי חורי מסך-הברזל, שתוארו על-ידי ארתור קסטלר, ארתור לונדון

עזיקרי ב"יהודי הדממה": חבל

סולויניצקי, ורבים אחרים. אלא שבפעם זו, נעשה הדבר ביותר פאתוס — ובפחות כשרון.

מה אפשר לעשות, איננו חיים ב"טוב שבעולמות האפשריים", וכאשר המחזה והבימוי (פיטר פריי) פונים ישר אל האינטסטינקטים הבסיסיים שלנו, מנסים לעורר תרעומת ורחמים בנוסח המלך דרמות האיטלקיות, נוצר הרושם שהדרמה רועמת לאמיתו של דבר, בעיתונים, בכל בוקר.

ומילה אחת על השחקנים: אכן, זו משימה בלתי-אפשרית, אבל ישראל בקר עמד בה. בניגוד לנסים עזיקרי — בלי השתכפויות. בכעס כבוש ובאגרופים קפוצים, סחט מן המחזה את מה שלמעשה לא היה בו: קריאת תגר על כל העולם כולו.

הדממה הצ'כית צועקת בלונדון

מחזה חדש, שהועלה לאחרונה על בימות לונדון, מזכיר לא מעט ברוחו את יהודי הדממה. אולם אם לשפוט לפי תגובותיהם של המבקרים הבריטיים, המדובר בהצגה מרשימה הרבה יותר. הכוונה היא לפאלאקי. מחזה המוקדש לזכרו של הסטודנט הצ'כי שהעלה עצמו באש בכיכר מרכזית של פראג.

המחזאי אלן בורנס רצה להדגיש עד כמה נוטה העולם לשכוח את העתל שנעשה, וממשיך להתעסק בענייני דיומא. לשם כך הוא משתמש בהצגתו בארבע בימות שונות, כשבכל אחת מהן מתרחש משהו אחר, ואף אחד מאלה הנוצבים על במה אחת אינו שם ליבו למה שקורה על הבימות האחרות.

למשל, כאשר על אחת הבימות מתנהלת סצינת אהבה נוסח רומיאו ויוליה, מתקוטט על הבימה השנייה, זוג בורגני רגיל, שעה שעל הבימה השלישית נשמעות סיטמות פירסומת, ואילו על הרביעית ניצב לו פאלאקי בודד ונשכח מן העולם.

בסופו של דבר, מסביר המחזה, מעשהו של יאן פאלאקי לא בא כמחאה נגד הכיבוש הסובייטי, אלא גם נגד אדישותו של העולם, אשר עמד מנגד ולא עשה מאומה.

העירומים באופרה

שעה שאצלנו נערכים דיונים סוערים כמה דקות עירום יהיו בקפוז, ואיזו מין חווית-מין תהיה זו, העו מוסד מכובד וידוע כמו סאדורט ווט — בית אופרה גדול בלונדון, להעלות עירום מפורש ומפורט על בימתו.

הדבר בביקור הבאלט המלכותי ההולנדי בבירת אנגליה. בין הקטעים שביצעה הלהקה, היה גם אחד בשם "תנוויות", מחול לארבעה גברים ואשה אחת, כולם עירומים כביום היולדום. ואם לא די בכך, חלק מן התפאורה של הבאלט היו סרטים שהוצגו על מסך ענק, ובאחד הסרטים האלה צולם רקדן עירום, מקרוב מאד, "כאילו רצה להוכיח מעל לכל ספק שהוא משתייך למין זכר". כך, לפחות, התבטא מבקר לונדוני מכובד של העיתון אובסרבד, שהמשיך וציין שהעירום לא פגע ברמה האמנותית הגבוהה של ההצגה, אלא הוסיף לה פילפל. אפשר בהחלט להבין אותו.

איכא

— לחפש את עצמך — זה ממש מיו

תר...
דייל אישימוטו: "זה מזכיר לי מיקרה שקרה לי עם שחקן אחד. בחור יפהפה, שתמיד הדביקו לו תפקידים של דוגמני מישת-שיניים. הוא רצה להוכיח למבקרים ולמפקדים שהוא גם שחקן דרמטי מעולה, ושכר אותי לתמש הצגות באולם של שנים-עשר כסאות, כדי שאשמש לו כפארטנר בקטאקי. זה לא עור לו, היו רק שלוש הצגות, ואני קיבלתי אחר-כך הרבה הצעות-עבודה..."

להיות מוחשי, השניים מוכרחים להידבר האחד עם השני. לאחד יש מפחית-פה, לשני — כלי שגילף בעצמו. לכל אחד ישנה משפחה בעורף, כל אחד רוצה לחיות בשקט בסופו של דבר...
אילי: "מה שנפלא בעבודה, זה שהעירומים שלי מיקצועי. שנינו באנו לעבודה עם ידיעה טכנית של הדברים, ואת המשי-מעויות אנהנו מגלים תוך כדי עבודה, כדי מכות, בחטות וצחוקים. שלושה שבו עות, זה מספיק והותר כדי להעלות מחזה, כשאתה עובד בצורה זו. שלושה חודשים

דשת בהתאם. אחר-כך, תיכנן השחקן היפאני הידוע טושירו מיפונה להסריט את הסיפור עם אקירו קורסואו.
"בינתיים, מהשתעבב העניין, נגנב הרעיון והאמריקאים עשו סרט בשם: גיהנום בפסי-פיק, על אותו נושא: אמריקאי ויפאני נפ-גשים על אי בודד. נלחמים זה בזה על קיומם, מתיידדים והסוף, כסרט בשינויים קלים, פסימי למדי. נגד הסרט הגוש משפט על פלאגיאט, והעניין ניגמר בפשרה..."
יוסף כרמון: "בארץ אנו מצגינים את המחזה כמה שיותר ריאליסטי. המצב צריך